

Sítování služeb pro děti a jejich rodiny v Kraji Vysočina

Krajská síťářka: Bc. et Bc. Libuše Musilová, DiS.
zpracováno k: 30. 6. 2019

Klíčová aktivita 1 – Podpora a rozvoj služeb v oblasti SPOD

Podaktivita 1.1: Podpora sítování služeb na lokální úrovni

Projekt Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí

Ministerstvo práce a sociálních věcí



Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost



PRÁVO NA DĚTSTVÍ

Obsah

| | |
|--|----|
| Úvodní slovo | 2 |
| O projektu <i>Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí</i> | 3 |
| Potřeby dítěte (a jeho rodiny) a úrovně podpory | 5 |
| Spolupráce v rámci krajské sítě na podporu dětí a rodin | 7 |
| Síťování v Kraji Vysočina..... | 8 |
| Shrnutí ze síťování | 12 |
| Doporučení pro rozvoj sítě v Kraji Vysočina | 14 |
| Závěrem | 15 |
| Použité zdroje..... | 16 |
| Potřebujete více informací? | 16 |



„... pokud na sebe jednotlivé služby navazují a jsou vzájemně koordinovány, je možné potřeby dítěte a rodiny naplnit lépe, než pokud je spolupráce omezena rezortním dělením kompetencí, zejména pokud jde o metodické řízení, financování a zacílení služeb. Propojování služeb se zároveň neobejde bez osoby – koordinátora.“

Úvodní slovo

Vážené kolegyně a kolegové,

tento dokument je součástí projektu Ministerstva práce a sociálních věcí „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“¹, aktivity Podpora a rozvoj služeb v SPOD a navazuje na analýzy místních sítí služeb a návrhy jejich optimální podoby, které byly zpracovány na území do projektu zapojených obcí s rozšířenou působností (dále jen ORP).

Proč je důležité síťovat

*Síťování služeb vnímáme jako **nástroj zvýšení efektivity cílené práce s klientem – dítětem a jeho rodinou**. Vychází z předpokladu, že pokud na sebe jednotlivé služby navazují a jsou vzájemně koordinovány, je možné potřeby dítěte a rodiny naplnit lépe, než když je spolupráce omezena rezortním dělením kompetencí, zejména pokud jde o metodické řízení, financování a zacílení služeb. Propojování služeb se zároveň neobejde bez osoby koordinátora (v tomto projektu se jednalo o **lokální a krajské síťáčky a síťáře**).*

Síťování služeb je dynamický a nikdy nekončící proces směřující k naplnění potřeb dětí a rodin žijících v dané lokalitě. Aby bylo síťování co nejúčelnější a šité na míru lokalitě, je třeba nejprve zmapovat stávající síť – tedy místní aktéry a jejich potřeby směrem k fungování sítě a to, jakým způsobem spolupracují. Proto lokální síťáčky a síťáři (na úrovni ORP) a krajské síťáři (na úrovni krajů) důkladně mapovali terén a na základě zjištění pracovali společně s aktéry na tématech, která se ukázala jako významná pro rozvoj sítě, místní spolupráce apod.

Návrhová část dokumentu obsahuje shrnutí výstupů síťování na území ORP zapojených do projektu a zejména pak souhrn doporučení pro posílení a další rozvoj krajské sítě služeb pro děti a rodiny.

*Je zřejmé, že v každé lokalitě je síť služeb jiná, a to vzhledem k odlišným potřebám dětí a rodin, a je ovlivněna vnějšími podmínkami v lokalitě (např. personální a finanční kapacity aktérů). Všechny sítě služeb by však měly naplňovat principy transformace a **odrážet v první řadě potřeby dětí a rodin**.*

Bez vás by to nešlo

*To vše by se neobešlo bez samotného **procesu síťování**, tedy propojování místních aktérů sítě napříč rezorty, které vnímáme jako alfu a omegu spolupráce. Děkujeme proto všem místním aktérům sítě služeb za ochotu k setkávání se, zájem o spolupráci, podněty a společnou činnost na lepším fungování sítě podpory pro děti a jejich rodiny.*

*Mgr. Kristýna Jůzová Kotalová a realizační tým aktivity síťování
oddělení transformace služeb pro rodiny a děti
Ministerstvo práce a sociálních věcí*

¹ Číslo projektu CZ.3.2.63/0.0/0.0/15_017/0001687.

O projektu *Systemový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí*

Termín realizace: 1. 1. 2016 až 30. 6. 2019, ve **12** zapojených krajích.

Projekt se zaměřuje na posílení mezirezortní a multidisciplinární **spolupráce v oblasti péče o ohrožené děti a jejich rodiny**. Cíli projektu jsou podpora orgánů sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) a dalších klíčových aktérů v oblasti síťování služeb pro ohrožené děti a rodiny; vytváření, podpora a rozvoj sítí služeb na lokální, krajské a celostátní úrovni; podpora nástrojů vedoucích k nastavení, zjišťování a rozvoji kvality systému sociálně-právní ochrany, nastavení modulů celoživotního vzdělávání pracovníků OSPOD a podpora a rozvoj náhradní rodinné péče (dále jen NRP). **A proč?** Aby se nadále snižoval počet dětí, které musejí svoji rodinu opustit, a aby pro děti, jež se dostávají do systému náhradní rodinné péče, byla zajištěna co nejkvalitnější individuální péče. Více najdete na <http://www.pravonadetstvi.cz>.

Podpora síťování služeb na lokální a krajské úrovni

Síťování služeb pro děti a rodiny je nejrozsáhlejší aktivitou projektu, je realizováno v 11 krajích a celkem ve 124 obcích s rozšířenou působností.



Východiska síťování

Síťování představuje „**návrat k rodině a dítěti**“, snahu podpořit vybudování pevné podpůrné sítě v bezprostřední blízkosti rodin, a to s maximálním využitím všech dostupných zdrojů. Síťování je proto spíše prací s lidmi než „vědeckým přístupem“ a dosavadní výsledky ukazují, že právě osobní kontakt síťáře s aktéry tvoří základ úspěšného rozvoje sítě podpory. Na druhou stranu síťář je kromě samotného propojování lidí také nositelem důležitých principů transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny, přispívá k jejich lepšímu porozumění a zvnitřnění na úrovni lokality, a tím i k žádoucímu směřování práce s rodinami a dětmi. Síťování služeb je ze své podstaty transformací služeb na místní úrovni.

Vymezení služeb pro děti a rodiny

Z hlediska tohoto projektu jsou služby pro děti a rodiny nahlíženy optikou potřeby – jedná se o všechny děti a rodiny, které potřebují nějakou formu podpory, ať už v rovině prevence (mohou být ohrožené) nebo v rovině

intervence (již jsou ohroženy). Nejedná se tedy o služby rodinné politiky, zároveň ale ani o striktní vymezení dle § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (dále jen SPOD). Služby jsou zároveň vnímány zásadně nadrezortně, bez ohledu na právní formu či míru formálního ukotvení. Vymezením služeb jde především o zmapování všech dostupných zdrojů podpory na místní úrovni.

Cíle síťování služeb pro děti a rodiny

Zmapování aktérů v lokalitě: v maximálním možném rozsahu jsou zmapováni aktéři v lokalitě a jejich potřeby směrem k fungování sítě ve prospěch dětí a rodin, samotný výčet může být vůbec prvním popisem služeb pro děti a rodiny z nadrezortního hlediska a přispívá ke zvědomění rolí jednotlivých aktérů.

Zvědomění rolí jednotlivých aktérů: každý z aktérů si uvědomuje svou (i dílčí) roli v síti služeb pro děti a rodiny, tj. zná své kompetence a úkoly dané jednak zákony, jednak specifickými podmínkami v lokalitě, ale uvědomuje si také význam spolupráce s dalšími aktéry. Aktéři tak přesně znají svou vlastní roli a zároveň rozumí rolím ostatních aktérů.

Propojení aktérů v lokalitě: aktéři spolu komunikují ve smyslu případové práce, tj. ve smyslu potřeb dětí a rodin, s ohledem na zákonnou mlčenlivost a s ohledem na integritu dětí a rodin, s důrazem na působení v rovině prevence.

Implementace základních principů transformace do síťování, a tedy i činnosti jednotlivých aktérů: síťování lze vnímat jako aktivizaci terénu, která by se měla odvíjet od **základních principů transformace:**

- participace dítěte, respekt k dítěti
- potřeba vývoje, otevřené budoucnosti, perspektivy
- zdravé prostředí
- jistota, stabilita, bezpečí
- zapojení celé rodiny.

Co je síť služeb pro děti a jejich rodiny?

Síť služeb pro děti a jejich rodiny (dále jen síť) je soubor institucí, organizací a dalších subjektů, které na určitém geograficky vymezeném území (obec, město, obec s rozšířenou působností – dále jen ORP, region, kraj) svou činností ovlivňují situaci ohrožených dětí a rodin, ať už formálně na základě pravomoci vyplývající z legislativy, nebo neformálně, svým společenským posláním. **Základním principem fungování sítě je partnerství, mezioborová spolupráce a případné překonávání bariér, které spolupráci brání.**

Kdo jsou aktéři sítě?

Aktéři sítě jsou subjekty v síti se vzájemně provázanými vztahy, založenými na spolupráci a sdílené či dílčí odpovědnosti. Jde o instituce poskytující služby dětem a rodinám (registrované sociální služby i neregistrované návazné služby), orgány samosprávy (městské a obecní úřady, zejména agenda odboru sociálních věcí, konkrétně oddělení sociálně-právní ochrany dětí, dále sociální a terénní pracovníci), školy, poradenská zařízení (pedagogicko-psychologické poradny, speciálně pedagogická centra, střediska výchovné péče), lékaře, soudce, městskou policii, Policii České republiky a další.

Kdo je lokální a krajský síťář?

Síťář je nezávislý aktér sítě pomoci ohroženým dětem a jejich rodinám. Jeho cílem je udržitelně propojit aktéry sítě, aby navzájem znali své možnosti a potřeby a mohli efektivně spolupracovat při řešení situací ohrožených dětí a rodin. Ve svém konání vychází z principů deinstytucionalizace a ze zmapovaných potřeb aktérů a jejich klientů směrem k fungování sítě jako celku. Vytváří prostor pro jejich spolupráci napříč rezorty.

Potřeby dítěte (a jeho rodiny) a úrovně podpory

Níže uvedený popis odpovídá horizontální úrovni sítě služeb, tedy jednotlivým potřebám dětí, a vertikální úrovni sítě, tedy jednotlivým úrovním podpory dítěte (podrobně viz obrázek č. 1: Úrovně podpory dítěte a rodiny z hlediska jejich potřeb). Potřeby dětí byly odvozeny ze strukturovaného vyhodnocování situace dítěte a rodiny dle zákona č. 359/1999 Sb., o SPOD.

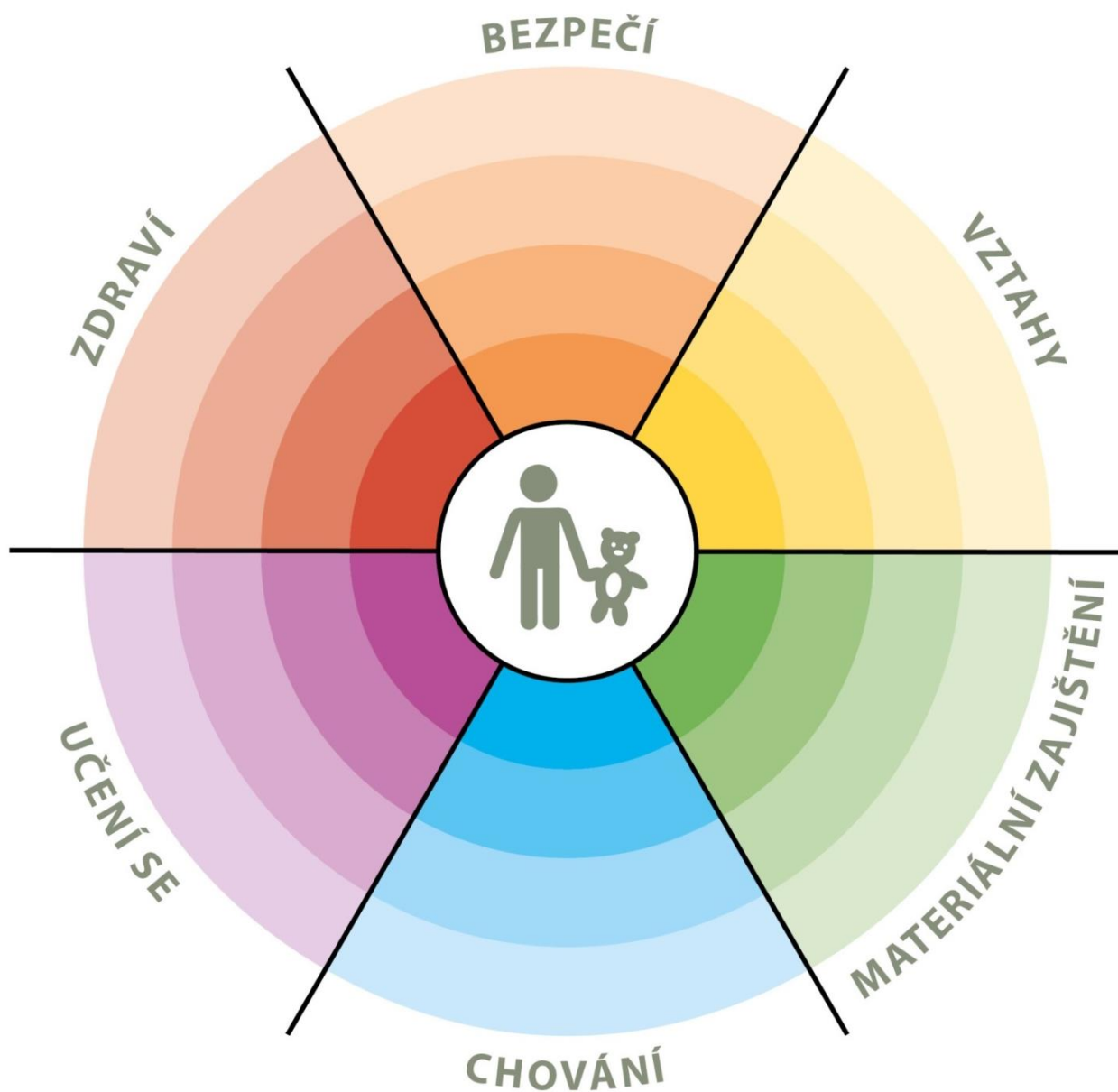
Potřeby dítěte

- **Vztahy:** potřeba rozumět vztahům k blízkým osobám, potřeba stabilních a bezpečných vazeb, vrstevnických vztahů, pozitivního vztahu k sobě samému apod.
- **Bezpečí:** potřeba bezpečného prostředí (prostředí rodiny i komunity), subjektivního pocitu bezpečí, životní stability, srozumitelnosti okolního světa, rozvoje kompetencí k rozpoznání nebezpečí apod.
- **Zdraví:** potřeba celkové duševní a tělesné pohody, dobrá péče o zdravotní stav dítěte, vztah k vlastnímu zdraví, podmínky pro zdravý vývoj apod.
- **Učení se:** potřeba poznávání okolního světa, porozumění událostem, nabývání zkušeností, motivace k učení a poznávání, rozvoj zvědavosti a sebepoznání apod.
- **Chování:** potřeba poznávat hranice, učit se normám, rozumět vlastnímu chování, mít respekt k ostatním apod.
- **Materiální zajištění:** potřeba zajištění základních životních potřeb tak, aby byl umožněn zdravý vývoj dítěte, přiměřená výživa, odpovídající vybavení včetně školních nebo zdravotních pomůcek apod.

Aktéři podpory dítěte a rodiny

- **Aktéři přímé podpory dítěte:** služby a další podpůrné aktivity směřující přímo k dítěti na bázi individuálního přístupu, zároveň jde o služby umožňující přímý přístup dítěte (dítě samo se může na poskytovatele služby obrátit), zaměřený na dítě je odvozeno z Úmluvy o právech dítěte a zákona o SPOD, které připouštějí možnost ochrany dítěte v situacích, kdy dojde k narušení vztahu mezi dítětem a rodičem.
- **Aktéři přímé podpory rodiny:** služby a další podpůrné aktivity směřující k podpoře rodiny tak, aby byla schopna naplnit ochrannou a podpůrnou roli vůči dítěti, tedy služby posilující kompetence rodičů, podpora zahrnuje vždy zároveň dítě i rodiče.
- **Aktéři širší podpory:** jedná se o služby a další podpůrné aktivity, jejichž primárním účelem není poskytování specifické podpory rodinám a dětem, rodiny a děti spadají do cílové skupiny poskytovatelů těchto služeb, přitom je podstatné, zda si aktéři jsou své role vědomi a naplňují ji.
- **Podpora v rámci komunity:** komunita je pojmána jako významný zdroj podpory. Zdroje obce a lokality je důležité popsat a provázat s potřebami rodin a dětí, komunitní zdroje jsou považovány za rozsáhlé, ale doposud málo využitý potenciál podpory dětí a rodin.

ÚROVNĚ PODPORY DÍTĚTE A RODINY Z HLEDISKA JEJICH POTŘEB



Úrovně podpory:

- aktéři přímé podpory dítěte
- aktéři přímé podpory rodiny
- aktéři širší podpory
- podpora v rámci komunity

Spolupráce v rámci krajské sítě na podporu dětí a rodin

Z hlediska transformace systému péče o ohrožené děti a rodiny je jedním ze dvou základních kroků sjednocení systému, tedy překonání rezortních bariér. Mimo snahy o provedení změn na vládní úrovni je paralelně možné uskutečnit řadu kroků na úrovni krajů a ORP (tj. přímo „v terénu“). Pole působnosti jednotlivých aktérů a možnosti jejich spolupráce jsou natolik široké, že i v rámci stávajících zákonných mantinelů lze nalézt dostatek prostoru pro vznik funkčních mezioborových týmů a platforem.

Na úrovni ORP nebo na jakékoliv lokální úrovni je možné role aktérů rozšiřovat v návaznosti na to, jaké jsou odborné kompetence pracovníků, jejich časové možnosti, zákonné pravomoci nebo role, která jim v dané lokalitě přísluší s hlediska návaznosti na aktivity dalších aktérů. Pro to, aby byla síť co nejvíce kompaktní, je nutné, aby byly potřeby dětí naplňovány v každý moment na každé její úrovni, tj. aby podpora poskytovaná dítěti byla provázaná. Je tedy žádoucí, aby aktéři sítě na místní úrovni své role rozšiřovali, případně alternovali. Tomu často brání nedostatečná znalost vlastních i cizích rolí a osvěta aktérů v tomto smyslu je mimo jiné obsahem zpracovaných návrhů optimálních modelů sítě služeb na úrovni ORP.

Oproti tomu, na úrovni krajské, jsou role jednotlivých aktérů více rezortně vymezeny – jedná se často o aktivity nadřazené lokální úrovni z hlediska metodického řízení, kontroly nebo financování, spíše než o přímou práci s cílovou skupinou. Z tohoto důvodu nesměřuje snaha o propojení krajské sítě tolik na rozšiřování rolí aktérů, jako na význam jejich vzájemné spolupráce. Spolupráce by měla být zaměřena na zvyšování vzájemného povědomí o rolích jednotlivých aktérů a jejich vzájemných právech, povinnostech a možnostech spolupráce, sladování cílů práce s dětmi a rodinami, podpora rozvoje multidisciplinární spolupráce na všech úrovních, poskytování přesahové metodické opory (např. společná metodická stanoviska rezortu sociálních věcí, školství, zdravotnictví, nastavování společných postupů pro řešení typových kazuistik apod.), společné prosazování návrhů a politik ve prospěch ohrožených dětí (např. podpora bydlení, vzdělávání, náhradní péče apod.), nastavení efektivního směřování finančních prostředků, včetně využívání ESIF, shodná definice priorit (např. zaměření na prevenci, alternativní formy péče, deinstitucionalizaci apod.).

Žádoucí formy spolupráce aktérů sítě služeb pro ohrožené děti a rodiny na úrovni kraje spočívají v trvale nastavených týmech fungujících na bázi pravidelného setkávání, kdy je tento model, jeho principy a výstupy činnosti přenášen dále na úroveň lokalit (ORP). Tj. mělo by se jednat o funkční mezioborové, obecně známé platformy.

Síťování v Kraji Vysočina



Stručný popis lokality

Pro Kraj Vysočina je typická jeho centrální poloha v rámci krajského uspořádání České republiky. Sousedními kraji jsou kraj Jihočeský, Středočeský, Pardubický a Jihomoravský, se kterým za účelem podpory regionálního rozvoje vytváří oblast NUTS 2. Pro Kraj Vysočina je charakteristická jeho členitost území, vyšší nadmořská výška a řídké osídlení. V důsledku rozdrobené sídelní struktury dochází v některých oblastech vyliďňování menších obcí a odchodu mladých a kvalifikovaných obyvatel. Kraj Vysočina přímo nesdílí své hranice se státní hranicí naší republiky, ale i přesto funguje přeshraniční spolupráce s Rakouskem díky blízkosti jižní hranice kraje s tímto státem. V regionu je poměrně nízká hladina znečištění ovzduší a relativně zdravé lesy. Na území kraje jsou také významné vodní plochy a zdroje vody. Od jihozápadu na severovýchod prochází krajem hlavní evropské rozvodí a rovněž historická zemská hranice Čech a Moravy. Na území kraje se nachází pahorkatiny Českomoravské vrchoviny. Rozloha Kraje činí téměř 6 800 km², jedná se o pátý největší kraj České republiky. V Javořické vrchovině na jihu okresu Jihlava se nachází nejvyšší bod kraje vrchol Javořice (837 m n. m.). Na jihovýchodě okresu Třebíč, v místě kde opouští území kraje řeka Jihlava (239 m n. m.) se nachází nejnižší bod kraje. V kraji Vysočina lze nalézt i dvě chráněné krajinné oblasti a to Žďárské vrchy Železné hory. V některých pramenech je vrch Melechov v havlíčkobrodském okrese označován za geografický střed Evropy. Kraj Vysočina je členěn na 5 okresů, 15 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) a 26 obvodů pověřených obecních úřadů (POÚ). K 1. 1. 2016 bylo v Kraji Vysočina 704 obcí s průměrným počtem obyvatel 723, což je nejméně ze všech krajů České republiky. Nejčastěji jsou zastoupeny obce s počtem obyvatel nižším jak 500. Statut města má v současné době 34 obcí. Jedná se o podprůměrnou hodnotu vzhledem k velikosti území. Z celkového počtu obyvatel 509 274 (údaj k 31. 12. 2018) je podíl městského obyvatelstva 57%. Po stránce ekonomické lze vnímat zaostávání za celorepublikovým průměrem. Podíl kraje na HDP ČR se pohybuje v posledních letech kolem 4%. Průměrná hrubá měsíční mzda v Kraji Vysočina v roce 2016 činila 24 534 Kč (fyzické osoby), což je o více než 2 tisíce korun pod celorepublikovým průměrem. Dlouhodobou tradici má na Vysočině zemědělství. Optimální je zde prostředí pro pěstování brambor, olejnin a pastevní chov skotu. Význam pro kraj v oblasti průmyslu mají dřevozpracující, potravinářské, strojírenské a kovodělné odvětví. Důležitou roli hraje i energetika, jelikož u obce Dukovany se nachází jaderná elektrárna. Z pohledu vnitrostátního i celoevropského má silniční a železniční síť Vysočiny strategický význam. Území kraje je součástí střeoevropské urbanizované osy (Berlín-Praha-Vídeň/Bratislava-Budapešť). Dálnice D1 (v síti evropských silnic označení E50 a E65) tak slouží dopravě národní i evropské. Strategická poloha Vysočiny proto v posledních letech přilákala řadu zahraničních investorů, kteří sem soustřeďují nejen výrobní kapacity, ale rovněž výzkum a vývoj.

Strategické a koncepční dokumenty na úrovni kraje

Kraj Vysočina se snaží vytvářet příznivé podmínky pro rodinný život v oblasti. Na základě výzkumné zprávy **Analýzy potřeb rodin kraje Vysočina** z roku 2011, která sloužila jako podklad pro zpracování předchozí koncepce rodinné politiky kraje a **Analýzy pro zpracování koncepce aktivní seniorské politiky Kraje Vysočina** z konce roku 2014, která zmapovala problematiku potřeb seniorské populace, vznikla analýza, jejichž cílem je podrobně zmapovat situaci rodin a seniorů v Kraji Vysočina pro potřeby adekvátního koncepčního řešení. Jedná se o **Koncepci rodinné a seniorské politiky Kraje Vysočina na období 2017 – 2021**. Dokument vychází z demografických údajů a dat ČSÚ. Bere v potaz i předpokládaný vývoj populace v Kraji Vysočina, sociální vývoj, složení a životní podmínky domácností. Důležitým aspektem je popis hlavních problémů v rodině a potřeb seniorů z pohledu kraje. Dokument zahrnuje jednotlivé aktéry poskytující služby rodinám a seniorům a analýzu relevantních aktivit a služeb. Součástí dokumentu je zhodnocení aktivit z let 2012 – 2016. Zásadním je v tomto ohledu **Standardizace orgánů sociálně-právní ochrany Kraje Vysočina** s realizací od 1. 2. 2014 do 31. 10. 2015, který zajistil vytvoření podmínek pro systematickou sociální práci orgánu sociálněprávní ochrany s rodinami a dětmi jako nezbytného předpokladu pro aktivity veřejných orgánů v oblasti sociální integrace osob ohrožených sociálním vyloučením. Podařilo se rozvíjet koordinační roli, podpořit metodickou činnost zejména v oblasti prevence a zajistit multidisciplinární přístup při výkonu sociálně-právní ochrany v Kraji Vysočina. Cílem Krajského úřadu je podpora a vytváření vhodných podmínek pro fungování rodin. Mezi podporované aktivity patří finanční zajištění rodin, slučitelnost práce a rodiny, podpora dobrovolnictví, transformace sociálních služeb, podpora zapojení všech dotčených aktérů rodinné politiky, služby péče o děti. Koncepce dokumentu staví na předchozích analýzách a zjištěných potřeb pro danou oblast stěžejních. Má přesně definovány cíle a systém kontroly. V současné době probíhá ještě realizace, ale již nyní lze vnímat výsledky např. v prorodinné politice, náhradní rodinné péči a sociálně-právní ochraně dětí.

Významným dokumentem je **Strategie protidrogové politiky Kraje Vysočina na období 2016 – 2019**. Vzhledem k tomu, že v současné době se zkušenost s užíváním návykových látek vyskytuje u stále mladších skupin obyvatel, je prevence neodmyslitelnou aktivitou, na které se může krajský úřad podílet. Prevence je v Kraji Vysočina dlouhodobě zakotvena a má výsledky v podobě podpory organizací, které se prevenci věnují.

Dalším významným dokumentem je Strategie integrace sociálně vyloučených lokalit v Kraji Vysočina na období 2016 – 2020, která se odvíjí od současného vývoje ve společnosti. Jedná se o jeden z klíčových výstupů projektu „Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit v Kraji Vysočina“¹ realizovaného od dubna 2014 do října 2015. Aktualizovaná strategie se nadále primárně zaměřuje na eliminaci dopadů sociálního vyloučení osob žijících ve vyloučených lokalitách. Podpora procesu integrace obyvatel sociálně vyloučených lokalit je součástí krajské politiky a měla by mít pozitivní vliv na kvalitu životních podmínek nejvíce zatížených lokalit kraje a jejich obyvatel. Jedním z cílů koncepce rozvoje kraje je zvýšení kvality sociálního prostředí s důrazem na rozvoj lidských zdrojů, který pomáhá naplnit i integrační politika Kraje Vysočina. Konkrétní opatření aktualizované programové části Programu rozvoje Kraje Vysočina hovoří o zlepšení soudržnosti místních komunit a posílení integrace skupin ohrožených sociálním vyloučením. **Strategie paliativní péče v Kraji Vysočina do roku 2020**, který popisuje současnou míru dostupnosti paliativní péče v kraji a nastavuje stav, kterého by mělo být dosaženo, aby byl daný systém péče dobře dostupný. V oblasti vzdělávání je stěžejní **Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Kraje Vysočina 2016**, který si klade za cíl sblížení výstupů vzdělávání s potřebami trhu práce a zajištění kvality vzdělávání.

Krajské projekty vztahující se k oblasti práce s dětmi a jejich rodinami

Podpora systému primární prevence sociálně patologických jevů

Cílem projektu je posílit systémové vazby při zabezpečování primární prevence sociálně patologických jevů ve školách a školských zařízeních na území kraje Vysočina a na sousedících územích. V rámci projektu bude ustanoveno Krajské centrum primární prevence s úkolem plnit metodické a koordinační funkce vůči aktérům, kteří se na zabezpečení PP podílejí na území všech 5 okresů v kraji. KCPP bude složeno z krajského metodika-koordinátora prevence a garantů primární prevence. Pro naplnění cílů projektu bude zajištěno vzdělání týmu KCPP vedoucí k odbornému rozvoji pracovníků. Na území každého okresu bude ustaven multidisciplinární tým složený z odborníků i nestátních subjektů, kteří působí v problematice primární prevence sociálně patologických jevů. Bude tak nastaven systém komunitní spolupráce a koordinace poskytování PP na území každého okresu. Formou dodávky budou realizovány certifikované programy PP pro žáky škol. Součástí projektu bude realizace vzdělávacích aktivit pro pracovníky škol a školských zařízení. Tyto programy budou problematiku sociálně patologických jevů řešit komplexně, systematicky a v rámci dlouhodobé spolupráce s žáky.

Koordinace opatření na podporu sladění pracovního a rodinného života na úrovni krajů

Cílem projektu je zlepšení koordinace celostátních a regionálních politik v oblasti podpory rodin, a to prostřednictvím sítě krajských poradců a fungování celostátních a regionálních platforem složených z odborníků na prarodinnou oblast.

Plánované výstupy projektu a vzdělávací aktivity:

- Návrh koncepce rodinné politiky pro kraje bez schválené koncepce
- Návrhy implementace opatření rodinné politiky, rozšíření či aktualizace koncepcí v krajích s již schválenou koncepcí
- Metodika rodinné politiky na krajské a místní úrovni
- Analýza úrovně a fungování opatření v oblasti rodinné politiky a sladění pracovního a rodinného života v krajích ČR
- Srovnávací studie rodinné politiky v krajích
- Osvětová příručka pro rodiny plánující/očekávající potomka „Bude nás víc – aneb nejsme na to sami“
- Sborník dobré praxe rodinné politiky v krajích
- Semináře, kulaté stoly a workshopy konané v každém kraji
- Vzdělávací a osvětové kampaně, závěrečná odborná konference

Podpora a rozvoj náhradní rodinné péče v Kraji Vysočina

Důvodem realizace tohoto projektu je stále vysoký počet dětí v ústavní výchově. Ačkoli počet náhradních rodičů v posledních letech spíše roste, stále jsou děti, které je v ústavních zařízeních zůstávají. Zájemci o náhradní rodinnou péči se často z neznalosti nebo pod tlakem mýtů a předsudků obávají přijmout dítě jiného etnika, dítě starší, dítě rodičů závislých na návykových látkách nebo dítě tělesně, mentálně či smyslově postižené. Právě tyto děti zůstávají v ústavních zařízeních a na druhé straně žadatelé čekají na přijetí dítěte dle jejich představ i několik let.

Klíčové aktivity tohoto projektu jsou:

KA 1 - Rozvoj a rozšiřování systémů kvality v sociálně-právní ochraně dětí

KA 2 - Specializace pěstounské péče na přechodnou dobu

KA 3 - Propagace a zvýšení informovanosti o náhradní rodinné péči

KA 4 - Zajištění supervize a vzdělávání pro pracovníky sociálně – právní ochrany dětí

KA 5 - Vytvoření funkčního nástroje pro evidenci žadatelů a dětí v rámci procesu náhradní rodinné péči

KA 6 - Evaluace projektu

Standardizace orgánů sociálně-právní ochrany dětí Kraje Vysočina

Hlavním cílem projektu je vytvoření podmínek pro koordinaci výkonu sociálně - právní ochrany na území kraje, specializace agendy na úseku SPOD za účelem naplnění standardů a vytvoření pracovních manuálů pro zajištění součinnosti OSPOD a dalších spolupracujících subjektů.

Průběh mapování potřeb a síťování

Síťování bylo v lokalitě zahájeno od 17. 7. 2018 a nadále zde probíhá. Hlavní mapování potřeb aktérů sítě služeb probíhalo od září 2018 do dubna 2019, síťářka se průběžně setkávala s pracovníky krajského úřadu a aktérů sítě. Celkově za účelem mapování uskutečnila (k termínu vyhotovení dokumentu) 41 osobních setkání s aktéry sítě. Vzhledem k tomu, že síťování v Kraji Vysočina bylo zahájeno až po dvou letech trvání projektu, nebylo tolik času na jednotlivé aktivity, jako v jiných krajích, kde se síťovalo od počátku. Na základě kontaktu s terénem a informací získaných během mapování se síťářka snažila i vzhledem ke kratšímu časovému úseku, který měla k dispozici plně soustředit na jednu stěžejní problematiku. Oblastí, která se stala předmětem zájmu, byla oblast odcházení mladých dospělých z dětských domovů a možnosti pomoci při jejich startu do života. Toto téma vyplynulo po setkání s ředitelem Dětského domova se školou v Jihlavě.

Nejčastěji zmiňované potřeby:

Kratší čekací doby u psychologů a psychiatrů, dostupnost jejich péče ve všech oblastech

Z dlouhodobého hlediska je v celé ČR nedostatek psychiatrů a psychologů, kteří by poskytovali svoje služby nejen rodinám s dětmi, ale i v rámci dětských domovů a škol. Čekací doby jsou dlouhé a často není v silách odborníků řešit aktuální problém v daném čase. Dlouhé čekací doby často prohlubují i vzniklou krizi a nepřispívají k včasnému řešení problému. Krajský úřad Kraje Vysočina se v dané oblasti snaží hledat řešení. Do budoucna plánuje projekt, jehož součástí by měly být i psychologické služby.

Navazující služby pro mladé lidi odcházející z pobytu v dětských domovech

Při jednání s řediteli dětských domovů bylo často zmiňováno téma osamostatňování mladých dospělých. V Kraji Vysočina chybí více služeb, které by jim nabízely pomoc. Podle ředitelů dětských domovů by bylo vhodné propojit bydlení s možností zaměstnání. V tomto ohledu shledávají jako pozitivní činnost firmy ACO Industries „Šance do života“, která nabízí práci a bydlení mladým dospělým z dětských domovů. Celá tato činnost má větší rozměr v podobě mentora, který pomáhá mladým dospělým se zapojením se do běžného života. Doprovází je při takových činnostech jako je založení účtu, návštěva lékaře apod.

Ředitelé dětských domovů postrádají službu pro klienty znevýhodněné z důvodu jejich mentálního vývoje. Jedná se o klienty, jejichž zdravotní stav není natolik nepříznivý, a tudíž není indikací k využití jejich pobytu v ústavu sociální péče, ale přesto jejich schopnosti nejsou na takové úrovni, aby zvládli život např. v domě na půli cesty, kde se předpokládá určitá samostatnost.

Zaměstnání

Možnosti zaměstnání pro mladé dospělé z dětských domovů. Jejich uplatnění a podpora zaměstnavatelů při přijímání sociálně znevýhodněných osob. V podpoře a určitých úlevách (např. na daních) vidí ředitelé dětských domovů cestu k tomu, jak zvýšit šanci svých svěřenců na uplatnění.

Bydlení

Pracovat na nastavení nástrojů k zavedení sociálního bydlení v oblasti. Využívání dostupných dotací a vytvoření sociálních bytů. Zvýšit dostupnost bydlení pro všechny skupiny obyvatel v kraji.

Na základě těchto zjištění se krajská síťářka ve své činnosti zaměřovala na toto téma:

Odcházení mladých dospělých z dětských domovů

Na základě všech setkání, která síťářka uskutečnila, vznikla pracovní skupina, která se věnuje mladým dospělým z dětských domovů a jejich potřebám. Prozatím se pracovní skupina sešla jednou. Setkání se uskutečnilo dne 24. 4. 2019 v zasedací místnosti v budově Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových a zúčastnilo se ho 23 osob. Převážná část hostů byli ředitelé a sociální pracovníci dětských domovů z Kraje Vysočina. Do pracovní skupiny se zapojily i pracovnice z Centra rodin, Státního zdravotnického ústavu, Terénního programu SOVY, který pracuje s osobami ve vyloučených lokalitách a jehož klienty jsou často osoby, které v dětských domovech vyrostly. Hlavním cílem celé činnosti krajské síťářky bylo propojování služeb a dobré praxe. Síťářka se snažila na základě potřeb ředitelů dětských domovů hledat východiska a šířit osvětu o tom, co dobře funguje. Důkazem toho bylo navázání kontaktů mezi jednotlivými službami, které se setkání pracovní skupiny zúčastnily. Významnou událostí byla prezentace projektu na setkání Komise sociální a pro oblast protidrogové politiky, které se konala v Moravských Budějovicích v sídle organizace Střed, z. ú. Setkání se mimo krajské síťářky (KS) zúčastnily i krajská odborná pracovnice (KOP) a koordinátorka síťování (KKOS). Přítomni byli i další hosté a to zástupci města

Moravské Budějovice, pracovníci organizace Střed a pracovníci Sociálního odboru Krajského úřadu Kraje Vysočina. KS, KOP a KKOS představily členům komise a hostům projekt „Systémový rozvoj a podpora nástrojů sociálně-právní ochrany dětí“. Účastníkům setkání byly představeny jednotlivé zapojené lokality a také výstupy ze síťování.

Shrnutí ze síťování

Shrnutí činnosti krajské síťáčky

Činnost krajské síťáčky se soustředila především na oblast služeb pro mladé dospělé z dětských domovů. Vznikla nová pracovní skupina pro Kraj Vysočina, o kterou je ze strany ředitelů dětských domovů velký zájem. Bude se setkávat jednou za tři měsíce a bude řešit potřeby mladých dospělých odcházejících z dětských domovů. Pracovní skupina pracuje pod záštitou radní Kraje Vysočina pro Oblast školství, mládeže a sportu paní Ing. Jany Fialové, MBA:

Došlo k navázání spolupráce s koordinátorkou projektu „Šance do života“ firmy ACO Industries a jeho zviditelnění mezi odbornou veřejností. Síťáčka se zapojila do veřejné debaty spojené s promítáním filmu „Dospělým ze dne na den“, který uvádí osm medailonků mladých lidí, kteří vyrostli v dětském domově a popisují své zkušenosti. Promítání bylo spojeno s diskusí, kde bylo možné dozvědět se detaily ze života aktérů filmu. Jeho součástí byla i prezentace služeb pro tuto cílovou skupinu. Síťáčka se zúčastnila setkání pracovní skupiny Pracovní skupiny pro podporu a rozvoj náhradního rodičovství v Kraji Vysočina. Jako moderátorka vystoupila síťáčka na akci pořádané na Krajském úřadě Kraje Vysočina v rámci akce k pěstounské péči na přechodnou dobu, která se uskutečnila 17. 6. 2019. Moderovala spojenou skupinu, kde zazněla dvě témata: průběh PPPD od převzetí dítěte do ukončení a přechod dítěte z PPPD do následné péče. Diskutujícími ve skupině byly dvě pěstounky na přechodnou dobu, dvě pracovnice OSPOD z ORP, pracovnice OSPOD Kraje Vysočina a pracovnice z organizace Střed, z. ú. Setkání byla přítomna i pracovnice MPSV ČR z oddělení náhradní rodinné péče, která do diskuze vnášela i stanoviska MPSV. Účastnice diskuze sdílely svoje zkušenosti z oblasti PPPD. Hovořily o tom, co jim v jejich práci pomáhá a co naopak vnímají jako negativní. Sdílely svoje zkušenosti a došlo k propojení informací mezi institucemi a pečujícími.

Shrnutí ze síťování na úrovni zapojených ORP

Zásadním tématem, které bylo často zmiňováno v rámci síťování v jednotlivých zapojených lokalitách, byla rezortní a mezirezortní spolupráce. V mnoha oblastech došlo k cenným setkáním odborníků pod vedením našich lokálních síťáček. Díky těmto aktivitám došlo často k vyjasnění kompetencí jednotlivých aktérů, což všichni zúčastnění vnímali jako pozitivní krok. Častou bariérou v komunikaci mezi jednotlivými účastníky tvoří nastavení legislativy, která staví mezi organizace bariéry. Bariéry lze vnímat např. oblasti zdravotnických zařízení a spolupráce s dalšími subjekty. Celkově je v regionech poptávka po odborných službách psychologů a psychiatrů. Stávajících

poskytovatelů je málo a jejich kapacity jsou omezené. Častým tématem je také dostupné bydlení a návazné služby. V tomto ohledu by bylo potřebné vycházet z dobré praxe jiných zavedených zařízení. V lokalitách, kde byly konkrétní potřeby shledány, je třeba stavět na těchto zjištěních a podnikat kroky k naplnění potřeb pro jednotlivé cílové skupiny. Velký kus práce v tomto ohledu podnikla lokální síťačka pro ORP Humpolec, které reagovala na poptávku tamního městského úřadu a zprostředkovala mu různá setkání a exkurze do zařízení v kraji, která poskytují poptávané služby. Šlo o možnost předání informací z praxe a zároveň příležitost si danou službu prohlédnout v praxi. Důležitou roli v jednotlivých oblastech hraje prevence a organizace, které soustředí svoji činnost na práci s rizikovými dětmi a mládeží. V tomto ohledu je nutné, aby školy využívaly preventivních programů a cíleně pracovaly s dětmi a mládeží. Propojení jednotlivých aktérů může přinést své výsledky. Důležitá je komunikace a znalost kompetencí nejen ve vztahu organizace sama k sobě, ale i k dalším aktérům. Jedná se o vztahy rodič ↔ škola, rodič ↔ OSPOD, škola ↔ OSPOD, škola ↔ zdravotnické zařízení apod. Stěžejním tématem je znalost vlastní sítě, bez čehož nejde fungovat. Důležité je, aby v ORP, potažmo v kraji fungovalo síťování a spolupráce aktérů nadále, jelikož poskytování služeb je nikdy nekončícím procesem a musí se na něm neustále stavět.

Krajská síť služeb pro rodiny s dětmi a jejich rodiny vztahující se k tématu síťování

Krajská síť služeb pro rodiny s dětmi v Kraji Vysočina je velice obsáhlá. Její součástí jsou poradenské služby, které často poskytují organizace zaměřené na určitou cílovou skupinu. Jedná se např. o Bílý kruh bezpečí, který poskytuje pomoc a poradenství osobám, které se staly obětí trestného činu. Integrační centrum SASOV z. ú. poskytuje poradenství rodičům dětí, které se narodily s poruchou autistického spektra. Vysočina disponuje Občasnou poradnou se sídlem v Jihlavě, Novém Městě na Moravě a Třebíči. Pokud se v rodině narodí více dětí, je možné využít pomoci pečovatelské služby. Pečovatelskou službu v Kraji Vysočina poskytují nejen soukromé subjekty, ale i Oblastní charity, které mají v rámci poskytování služeb nejen pro rodiny s dětmi v kraji největší rozsah. Na Vysočině se nacházejí zařízení rané péče, denní stacionáře a týdenní stacionáře, které jsou určeny pro děti se zdravotním postižením, jejichž rodiče si přejí, aby mohli své děti vychovávat převážně v domácím prostředí. K řešení náročných životních situací lze využít telefonickou krizovou pomoc, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, dům na půl cesty a azylový dům. V současné době dochází k nárůstu spektra poskytovaných služeb Střediska křesťanské pomoci Naděje pro život v Jihlavě. Organizace navýšila svoji kapacitu, má k dispozici nejen bytové jednotky, ale i cvičný byt. Na Vysočině se nachází i azylový dům s utajenou adresou. Své sídlo v kraji mají následující dětské domovy. Jedná se o dvě zařízení pro děti do 3 let věku, která se nacházejí v Jihlavě a Kamenici na Lipou. Dalších devět dětských domovů se nachází v Hrotovicích, Jemnici, Rovečné, Senožatech, Telči, Humpolci, Náměšti nad Oslavou, Nové Vsi u Chotěboře, v Budišově se jedná o soukromý dětský domov. Dětský domov je zařízením pro výkon ústavní výchovy, které plní zejména úkoly výchovné, vzdělávací a sociální. Účelem dětského domova je zajišťovat péči o děti s nařízenou ústavní výchovou, které nemají závažné poruchy chování. Tyto děti se vzdělávají ve školách, které nejsou součástí dětského domova. Dětský domov pečuje o děti a mládež ve věku od 3 do 18 let nejdéle však do doby ukončení přípravy na budoucí povolání. Život dětí je organizován na základě plánu práce a dále pak podle psychologických, hygienických, kulturně-společenských a morálních zásad. Je plně pečováno o tělesný a duševní rozvoj dítěte. Je chráněno jeho zdraví a je vynaložena snaha, aby bylo dítě pro budoucí život co nejlépe připraveno. V Jihlavě sídlí Dětský domov se školou, který zároveň zajišťuje i služby Střediska výchovné péče. Sociálně-právní ochrana je zajištěna OSPOD. Součástí sociálně-právní ochrany je i prevence negativních jevů, která směřuje k plnění nebo obnovení narušených funkcí rodiny. Sociálně-právní ochranu zajišťují orgány sociálně-právní ochrany, jimiž jsou krajské úřady, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí a úřady práce. Sociálně-právní ochranu dále zajišťují obce a kraje v samostatné působnosti a další právnické a fyzické osoby, jsou-li výkonem sociálně-právní ochrany pověřeny. Toto pověření mají na Vysočině např. Pěstounské rodiny kraje Vysočina, F POINT, Střed, z. ú.

Kraj má poměrně stabilizovanou síť základních škol a dostatečnou kapacitu škol středních. V kraji působí jedna vysoká škola – Vysoká škola polytechnická v Jihlavě, kterou v akademickém roce 2016/2017 navštěvovalo 2,2 tis. studentů. Zdravotnická péče je koncentrována především v 6 nemocnicích s 2,7 tis. lůžky. Ambulantní péči pak zajišťuje (včetně detašovaných pracovišť) 240 ordinací praktického lékaře pro dospělé, 98 ordinací dětského lékaře a 250 ordinací stomatologa. K pozitivům kraje patří nízká kriminalita a malá sebevražednost ve vztahu k počtu obyvatel.

Doporučení pro rozvoj sítě v Kraji Vysočina

Doporučení k tématu spolupráce v síti

Odborná lékařská péče

Z mapování stávajícího stavu vyplývá, že v Kraji Vysočina převyšuje poptávka po odborné péči psychologů a psychiatrů stávající nabídku. V tomto ohledu by bylo vhodné jednat se zdravotními pojišťovnami a hledat možnosti, jak tuto situaci vyřešit. Další z odborníků, kterých je v Kraji Vysočina nedostatek, jsou zubní lékaři. Populace těchto lékařů stárne, často nepřijímají nové pacienty. I zde by bylo vhodné jednat s pojišťovnami v otázce hledání východiska ze stávající situace a zajištění dostupné péče všem.

Dostupné bydlení

Dostupné bydlení bylo dalším často diskutovaným tématem. Otázka startovacích bytů se ozývala napříč službami. Startovací byty jsou komoditou, kterou by uvítali pro své svěřence nejen ředitelé dětských domovů, ale byly vhodné i zdravotně znevýhodněné, rodiče samozivitele v krizové situaci, osoby sociálně znevýhodněné. Vhodná by byla podpora dlouhodobého bydlení v domech a bytech, která je pro nájemce přijatelnější než drahé bydlení na ubytovnách bez možnosti zapsání trvalého pobytu.

Zvýšit dostupnost bydlení a zaměstnání pro mladé dospělé z náhradní rodinné péče (NRP)

Zvýšení dostupnosti bydlení a zaměstnání pro mladé z NRP by pomohlo těmto osobám v jejich lepším startu do života. V ideálním případě by došlo ke spolupráci obcí a firem, na základě čehož by bylo k dispozici sdílené bydlení a zaměstnání. Pro zvýšení efektivity této spolupráce by do tohoto procesu vstoupila osoba mentora, který by mladým dospělým pomáhal s řešením jejich všedních záležitostí a kontaktem se sociálním prostředím.

Doporučení k tématu síťování

Síťování je nikdy nekončícím procesem a tak by se k němu mělo přistupovat. V rámci síťování Kraje Vysočina nebylo možno z časových možností odvést činnosti tolik jako v jiných krajích. Síťářka působila v oblasti pouze necelý rok. Její práce se soustředila hlavně na naplňování krajské strategie a práce s mladými dospělými v dětských domovech před jejich odchodem.

Bylo by vhodné v síťování pokračovat a služby nadále propojovat, zjišťovat potřeby jednotlivých aktérů a stavět na jejich potřebách. Důležité je, aby se aktéři v rámci lokality znali a věděli o sobě. Pro uživatele je toto přínosem, jelikož služby na sebe lépe navazují.

Závěrem

Závěrem bych chtěla poděkovat všem aktérům, kteří podporují spolupráci v síti služeb. Dále pak všem, kteří se zapojili do pracovní skupiny na pomoc mladým dospělým odcházejícím z dětských domovů.

Bc. et Bc. Libuše Musilová, DiS
Krajská síťačka

Použité zdroje

- [cit.12.5.2019].Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/charakteristika-kraje-vysocina-2102.html>
- [cit.16.5.2019].Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/nova-rodinna-politika-na-vysocine/d4033610/p1=25294>
- [cit.1.3.2019]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/podpora-a-rozvoj-nahradni-rodinne-pecce-v-kraji-vysocina/ds-303673/p1=88324>
- [cit.16.5.2019]. Dostupné z: <https://www.kr-vysocina.cz/zakladni-informace/d-4000087>

Použité zkratky

- KS – krajský síťář
- KKOS – krajská koordinátorka síťování
- KOP – krajská odborná pracovnice
- MPSV ČR – Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky
- NRP – náhradní rodinná péče
- NUTS2 - Nomenklatura územních statistických jednotek
- ORP – obec s rozšířenou působností
- POÚ – pověřený obecní úřad
- PPPD – pěstounská péče na přechodnou dobu

Potřebujete více informací?

K síťování ve vaší obci či kraji?

Obrat'te se na krajskou síťářku **Bc. et Bc. Libuši Musilovou, DiS.**, e-mail: libuse.musilova@gmail.com, tel.: 775 853 461 nebo na krajskou koordinátorku síťování **Bc. Evu Stuchlíkovou** (dotazy spojené se síťováním v zapojených obcích), e-mail: eva.stuchlikova@mpsv.cz, tel.: 776 294 080.

K aktivitě síťování?

Obrat'te se na odborného garanta **Mgr. Štěpána Bolfa**, e-mail: stepan.bolf@mpsv.cz, tel.: 221 923 647, 775 853 476 nebo na vedoucí oddělení transformace služeb pro rodiny a děti, odbor ochrany práv dětí **Mgr. Kristýnu Jůzovou Kotalovou**, e-mail: kristyna.kotalova@mpsv.cz, tel.: 221 922 255, 724 178 744.

www.pravonadetstvi.cz

www.mpsv.cz

